

בס"ד, יו"ד שבט, ה'תשי"ט

(הנחה)

באתי לגני¹ אחותי כלה², ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההלולא בהמאמר³ עפ"י המבואר במדרש⁴ לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, דבתחלת הבריאה עולם על מלואו נברא⁵, וע"י חטא עה"ד והחטאים שלאחריו סילקו את השכינה מלמטה למעלה עד רקיע הז', והצדיקים ע"י עבודתם המשיכו את השכינה מלמעלה למטה, דהתחלת ההמשכה הי' מאברהם, שהוא הי' הראשון, והורידה מרקיע הז' לו' וכו' עד שבא משה שהוא השביעי וכל השביעין חביבין⁶ והורידה מרקיע הא' למטה בארץ, ולכן למשה נאמר⁷ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, דכפשוטו קאי על המשכת אלקות שהי' למטה בארץ, וגם כמאמר רז"ל⁸ בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כאו"א מישראל, ועפ"יז מבאר בהמאמר⁹ הטעם מה שהמשכן, דמשכן איהו מקדש ומקדש איהו משכן¹⁰, הי' מעצי שטים¹¹, דשטים הוא מל' הטי¹² כמ"ש¹³ שטו העם, והוא ההטי' מדרך הישר והמיצוע, שישנה בב' אופנים, ההטי' מדרך המיצוע לגרוע והטי' מדרך המיצוע לטוב, שההטי' לגרוע הוא כמרוז¹⁴ אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות, ושטות זה שהוא השטות דעולם והשטות דלעו"ז צריך להפוך לבחי' השטות דקדושה והוא העבודה שלמעלה מטעם ודעת, וזהו (האתהפכא משטות דלעו"ז לשטות דקדושה) עיקר עבודת המשכן ומקדש, שע"יז נעשה ושכנתי בתוכם, שיהי' עיקר שכינה בתחתונים, באתי לגני לגנוני¹⁵. ועפ"יז מבאר גם בהמאמר¹⁶ הטעם מה שעצי

-
- (1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על הפרק התשיעי מד"ה באתי לגני ה'שי"ת (סה"מ ה'שי"ת ע' 123 ואילך).
 - (2) שה"ש ה, א.
 - (3) ד"ה באתי לגני ה'שי"ת פ"א (סה"מ ה'שי"ת ע' 111).
 - (4) שהש"ר עה"פ.
 - (5) ראה ב"ר פ"יב, ו. פ"יג, ג. פ"יד, ז.
 - (6) ויק"ר פכ"ט, יא.
 - (7) תרומה כה, ח.
 - (8) כ"ה בשם רז"ל בלקו"ת נשא כ, סע"ב. ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחלת (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם ("שמעתי לומדים"). של"ה סט, א. רא, א. חלק תושב"כ תרומה שכה, ב. שכו, ב.
 - (9) פ"ג (סה"מ שם ע' 114 ואילך).
 - (10) ראה עירובין ב, סע"א.
 - (11) תרומה כו, טו. ויקהל לו, כ.
 - (12) ראה המשך וככה תרל"ז פט"ל ואילך. קונטרס ומעין מאמר א פ"א.
 - (13) בהעלותך יא, ח. וראה זח"ב סב, ב ואילך.
 - (14) סוטה ג, רע"א.
 - (15) ראה בהמאמר פ"ה (סה"מ שם ע' 117 ואילך).
 - (16) פ"ו ואילך (סה"מ שם ע' 119 ואילך).

שטים נק' בשם קרשים¹¹, שכל השמות שבתורה הם בדיוק ומתאימים לתוכן ענינם¹⁷, דהנה האותיות דקרבן הם אותיות שקר ואותיות קשר, והיינו אשר מהשקד דעולם צריך להפכם ולעשות מהם קרשי המשכן, בחי' קשר, והיינו לקשר כל עניני העולם בשכינה ובעיקר שכינה שהוא פנימיות ועצמות א"ס ב"ה. וכמו שמבאר בפרטיות אותיות קו"ף ורי"ש ואיך שייך כנגדם בקדושה, ואשר צריך להפכם מהאותיות כמו שהם באתון דזיופא¹⁸ לעניני טוב וקדושה, וכמבואר כל הנ"ל באריכות בסעיפים הקודמים¹⁹.

ב) והנה בהמאמר (בסעיף ט'²⁰) מבאר שזהו ג"כ מה שהקרשים נקראים בשם עומדים, וכמ"ש¹¹ ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, ומבאר דעומדים הו"ע עמודים, אתון דדין כאתון דדין, וכדאיתא במס' יומא²¹ ע"פ עצי שטים עומדים דעומדים הו"ע מעמידים, ומבאר בהמאמר אשר ענין העמוד הוא שהוא מחבר את הגג והרצפה להיות כאחד ממש, וזהו"ע הקרשים שנק' בשם עמודים, שהוא ע"ד ענין המצוות שנק' בשם עמודים, לפי שהם ממשיכים ומחברים אוא"ס ב"ה עם העולמות ממש, הנה גם הקרשים הם מחברים אוא"ס ב"ה עם העולמות. והנה בענין המצוות שהם עמודים מבאר כ"ק אדמו"ר הזקן באגה"ק²² אשר רצון העליון נקרא בשם כתר, ואיתא בתפילת ר' נחוניא בן הקנה²³ אשר בהכתר יש בו תר"ך עמודי אור. ומבאר זאת, דכמו שיש עמודים בבית חומה גדול נצבים בארץ וראשם מחובר בתקרה, כך המצוות נצבים מרום המעלות הוא רצון העליון ב"ה ונמשכים עד הארץ, שהמצוות נתלכשו בגשמיות וגם המצוות שלא נתלכשו בגשמיות הרי ניתנו לאדם הגשמי שהוא בעל בחירה להטות לבבו לטוב וכו'. והנה מדיוק לשון המאמר מובן שיש הפרש בין הקרשים למצוות, דזהו מ"ש בהמאמר שהקרשים הם ע"ד המצוות (ע"ד ודוגמא לבד) שהמצוות הם עמודים ממש והקרשים הם ע"ד המצוות. ולכן בהמצוות הוא אומר הלשון ממשיכים ומחברים אוא"ס ב"ה ועולמות ובהקרשים אינו אומר הלשון ממשיכים, כ"א שהם מחברים אוא"ס ב"ה עם העולמות ע"ד המצוות. והנה בתניא יש ג"כ הפרש בין המשל דעמודים להנמשל דמצוות. דבענין העמודים אומר שהם נצבים בארץ וראשם מחובר בתקרה ובהנמשל דמצוות אומר שהם נצבים ברום ונמשכים עד הארץ. והנה שינוי המשל מהנמשל מובן בפשטות, דהנה העמודים הרי התחלתם היא שהם נצבים בארץ ומזה הם מגיעים עד התקרה, משא"כ המצוות הרי הם נצבים למעלה, וכמ"ש אשר קדשנו במצוותיו מצוותיו שלמעלה, ומשם הם נמשכים למטה. ומתאים להכלל הידוע²⁴ שיש הפרש

(17) ראה תניא שעהיה"א פ"א. ועוד.

(18) ראה זח"א ב, ב.

(19) בכל הנאמר עד כאן — ראה ד"ה באתי לגני תשי"א-תשי"ח.

(20) סה"מ שם ע' 123 ואילך.

(21) עב, א.

(22) סימן כט (קמט, סע"ב ואילך).

(23) הובאה בפרדס שער ח (שער מהות והנהגה) פ"ג.

(24) פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) ערך יסוד. אוה"ת שמות כרך ז ע' בתקלב. ובכ"מ.

בין יסוד למטה ליסוד למעלה, שלמטה היסוד הוא למטה ועליו נבנה הבנין, ולמעלה הרי היסוד הוא למעלה מהבנין, ולכן בענין העמודים אומר שהם נצבים בארץ, ונצב הו"ע חוזק הדבר, וכמו נצב מלך²⁵, הנה למטה הרי חוזק ויסוד הדבר הוא למטה בארץ ועליו נבנה הבנין, ובענין המצוות הוא אומר שהם נצבים ברום המעלות, לפי שלמעלה הרי חוזק ויסוד הדבר הוא למעלה.

ג) אמנם זה גופא צריך להבין, מפני מה היסוד למטה הוא באופן אחר מהיסוד למעלה. ויובן זה עפ"י המבואר בכמה ענינים ומהם בענין יש הנברא²⁶, דזה שבהרגשתו אין לו עילה וסיבה שקדמה לו ח"ו, הוא לפי שהתהוותו הוא מהעצמות, אשר מציאותו מעצמותו ואין לו עילה וסיבה שקדמה לו ח"ו דרך הוא לבדו בכחו ויכלתו להוות יש מאין ואפס המוחלט, וכמבואר באגה"ק²⁷. ולכן לע"ל אשר אז יתגלו אמיתית ופנימיות כל הענינים הנה אז יתגלה בהיש הנברא שרשו האמיתית, והוא יש האמיתי שאין לו עילה וסיבה. ובזה יובן מה שנעוץ תחלתן בסופן²⁸, אשר בסופן דוקא נעוץ התחילה שהוא למעלה מבחי' ראש, אשר התחילה שהוא העצמות נמצא בבחי' הסוף דוקא, בהיש הגשמי שאין תחתון למטה ממנו, הנה הוא דוקא דירה לעצמותו ית'²⁹ אשר לעתיד יהי' זה בגילוי, ובאמת גם עכשיו הוא כן. וזהו הטעם אשר למטה היסוד הוא למטה דוקא יש דעשי' ועליו נבנו עולמות העליונים, משא"כ למעלה הרי מבואר בתניא³⁰ אשר הכוונה הפנימית אינה בעולמות העליונים והם רק הארה בלבד וכל ענינם הוא רק בכדי שתושלם על ידם הכוונה הפנימית למטה דוקא. ואור והארה שלמעלה יותר נעלה יותר, ולכן למעלה העמודים הם נצבים ברום המעלות, לפי שיסוד וחוזק הדבר הוא למעלה ומשם נמשך למטה.

ד) אמנם עדיין צריך להבין, מפני מה ביש הנברא דוקא הוא יש האמיתי ואינו נמצא ברוחניות. דלכאורה הי' צריך להיות יש האמיתי ברוחניות הענינים ובענינים רוחניים, שלכן נק' בשם עליונים לפי שהם נעלים במדרי'. אך הענין הוא כמו שמבאר כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע³¹ ג' משלים בענין כל הגבוה גבוה ביותר יורד ומתלבש ומתגלה בנמוך נמוך יותר. משל הא' הוא מאבוקה גדולה שאורה גדול ומאירה למרחוק, וכאשר צריך להאיר למקום הרחוק צריך לזה אבוקה גדולה. וא"כ מובן אשר בכדי שיהי' ניכר מעלת האבוקה גדולה (וואו קריגט מען ארויס איר עילוי) על מעלת הנר ואבוקה קטנה, הוא במקום הרחוק דוקא, שם דוקא נתגלה בחי' "הגבוה" אשר בהאבוקה. דהגם אשר האור שמאירה למרחוק הוא אור קטן ביותר, עד אשר אם ידליקו שם נר יאיר יותר מאור האבוקה שמאיר שם, מ"מ הנה בזה

(25) מלכים"א כב, מח. וראה אוה"ת נצבים ע' א"רא ואילך.

(26) ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בשלח מג, ג. סה"מ עזר"ת ע' קנ. ד"ה באתי לגני תשי"א פ"ד

(לעיל ע' רסו ואילך).

(27) סימן כ (קל, סע"א ואילך).

(28) ספר יצירה פ"א מ"ו. וראה המשך תרס"ו ע' שלח. ע' שמו. ועוד.

(29) ראה ד"ה באתי לגני הנ"ל פ"ד"ה. וש"נ.

(30) פל"ו.

(31) שערי אורה שער הפורים ד"ה יביאו לבוש מלכות פ"ב ואילך (נח, א ואילך).

דוקא ניכר מעלת ותוקף האבוקה. ומשל הב' הוא מחבית מלאה מים, או חכם מלא חכמה, שמצד רבוי המים שבחבית שמלאה על כל גדותי' הנה מצד זה נשפך גם בחוץ, ובזה דוקא ניכר רבוי המים. דהגם אשר המים שנשפכים מבחוץ הם כהפקר ומעטים בכמותם לגבי המים שבתוך החבית, מ"מ הנה בזה דוקא ניכר אשר החבית מלאה על כל גדותי'. וכ"ה גם בענין החכמה, שע"י בחי' נובלות חכמה וע"ד³² שיחות חולין של ת"ח, הנה עי"ז דוקא ניכר שההמשכה היא מחכם גדול ששייך לעומק החכמה³³. ומשל הג' הוא מהשפעת הטפה בגשמי' שממנה הוא ההולדה ממהות למהות אחר, מהות חדש, משא"כ בהשפעת השכל שהיא השפעה רוחנית א"א להיות הולדה חדשה, ורק כאשר התלמיד הוא בר שכל אז דוקא יבין את השכל שהשפיע לו הרב. וא"כ מובן מעלת הטפה הגשמית דוקא, אשר דוקא ממנה נולד מהות חדש, מהות אחר ממהות הראשון, שהוא השפעת הולד. וי"ל בדא"פ בביאור ענין הג' משלים, דהנה ענין מה שכל הגבוה גבוה ביותר יורד לנמוך נמוך ביותר, הוא ההמשכה מהעצמות לבי"ע. דבאצילות הרי איהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד³⁴ ונק' עולם האלקות³⁵, ואי"ז נמוך, והכוונה בענין נמוך הוא ענין הבריאה, והוא עולמות בי"ע. והנה סדר ההמשכה בעולמות בי"ע הוא בהאופן דאור מים ורקיע³⁶ כמשנת בארוכה בהמאמרים דחודש תשרי³⁷. וזהו"ע הג' משלים, דמשל האבוקה הו"ע האור, ומשל החבית הו"ע המים, ומשל הטפה הו"ע הרקיע, שנעשה גשם ומהות חדש, ולכן מיא דאגלידו בטלו מתורת שאובין עד אשר לכמה דעות מעלין ואינן פוסלין, ועושין מקוה לכתחילה³⁸. והנה נתבאר בדרושי חודש תשרי³⁷ אשר ענין בחי' אמ"ר אינו רק כבי"ע כ"א גם באצילות ובכתר ולמעלה יותר³⁶ עד בהאור שקודם הצמצום³⁹. וא"כ מובן אשר גם שם שייך כל הג' משלים דאבוקה, חבית וטפה. ובכל מקום ומקום ובכל דרגא ודרגא הנה גילוי הגבוה גבוה יותר הוא בהנמוך נמוך ביותר (והיינו אשר בהנמוך ביותר שבעולם ההוא מתגלה הגבוה ביותר שבעולם ההוא). והנה בכללות סדר ההשתלשלות הרי הנמוך נמוך ביותר הוא כבי"ע ועד עולם העשי', הנה שם מתגלה הגבוה גבוה ביותר, שלמעלה מהגבוה גבוה ביותר שבערך האצילות ולמעלה מאצילות וקודם הצמצום, שהוא עצמותו ומהותו, הנה הוא מתגלה בהתחנות תחתון ביותר, דכפל הל' תחתון תחתון מורה על היותר תחתון שאפשרי, שאין תחתון למטה ממנו, והו"ע עולם העשי'. וזהו"ע שהעמודים נצבים בארץ דוקא, דכשצריך לבנות הבית חומה גדול והו"ע גדולת ה', דבמקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו⁴⁰, הנה בכל סדר ההשתלשלות אף שיש בחי' אמ"ר בכל המדרגיגות, אבל בכדי שיהי' גילוי

(32) סוכה כא, ב.

(33) ראה לקו"ת תצא לז, ב. סהמ"צ להצ"צ קה, א ואילך.

(34) תקו"ז בהקדמה (ג, ב).

(35) תניא פמ"ט (סט, א). ובכ"מ.

(36) ראה סה"מ תרל"ה ח"ב ע' תנד ואילך. וש"נ.

(37) ד"ה תורה צוה, וד"ה צור תעודה שנה זו (תשי"ט (סה"מ תשי"ט ע' 557 ואילך; ע' 563 ואילך)).

(38) ראה מקוואות פ"ז מ"א. טושו"ע יו"ד סר"א סל"א.

(39) ראה סה"מ תרע"ח ס"ע מג ואילך.

(40) ראה מגילה לא, א. סה"מ ה'ש"ת ע' 40 בהערה.

הגבוה גבוה ביותר שהוא העצמות הנה התגלותו הוא בהתחתון תחתון ביותר שהוא עולם העשי, ובעשי גופא לא בעשי הרוחנית כ"א בעשי הגשמית. ומזה מובן שגם בעשי הגשמית גופא צריך ג"כ התחתון תחתון ביותר, והיינו אשר התגלות העצמות אינו בעבודה הרוחנית שבעוה"ז כ"א בעשי גשמית דוקא. וזהו ג"כ מה שמדייק בלקו"ת בדרושי ציצית⁴¹ במשל העמודים שנצבים בארץ, דבכדי שהעמודים יחזיקו את הבנין והתקרה שע"ג, צריכים להיות בעפר קשה דוקא ולא בעפר תיחות, הנה כן גם המצוות צריכים להיות בעפר קשה דוקא, וכמו שמסיים שם עשי לעילא, והוא המצוות שנתלבשו בגשמיות דוקא.

ה) **ובזה** יובן דיוק הל' בהמאמר בהפרש בין הקרשים להמצוות, שהקרשים הם ע"ד (ע"ד בלבד) המצוות וגם מה שבהקרשים אומר הל' מחברים ולא ממשיכים. דהנה לפי מה שנת"ל בסעיפים הקודמים הרי עבודת הקרשים היא עבודה רוחניית שבאדם, וכמו שמבאר⁴² בענין עבודת הקרבנות שהאדם צריך לעבוד בהאש דנה"א שהוא האש שלמעלה שבאדם ובהאש דנה"ב שהוא אש של הדיוט שבאדם, וצריך לברר את הנה"ב בפרטי המדריגות שבו וכמבואר לעיל בענין שור כשב עז, ולזאת הנה הגם שהעבודה היא בעוה"ז הגשמי אבל בערך עוה"ז גופא הרי זה עבודה רוחניית ולא עבודה גשמיית, ואי"ז ענין העשי ממש (שאומרים עלי עשי לעילא) ואי"ז עפר קשה וחזק ביותר. וזהו ג"כ מ"ש הבעש"ט נ"ע⁴³ דקראש הוא האדם שענינו לחבר ולקשר עולמות עם אלקות, וכדאיתא בת"ז⁴⁴ ע"פ⁴⁵ עשר אמות ארך הקראש דא שיעורא דגופא דבר נש, שהאדם הוא בעשר כחות ד' מדות וג' מוחין, וזהו"ע עבודת הקרשים שהיא עבודת נה"א ונה"ב, לעשות מהדברים הגשמיים, שטות דלעו"ז, ולהפכם לשטות דקדושה. ומכיון שעבודת הקרשים היא עבודה רוחניית שבאדם, לכן א"א להמשיך עי"ז אוא"ס, לפי שהמשכת האור הוא מהעצמות, וההמשכה מהעצמות הוא רק ע"י העבודה שלמטה מטה ביותר, והוא קיום המצוות בגשמיות, ולכן בהמצוות אומר הל' ממשיכים. לפי שהמצוות הם בגשמיות, וכמו שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא בכמה מאמרים⁴⁶ אשר גם המצוות דחובת הלבבות, הרי הציווי בהם הוא שיורגשו בבשר הגשמי במוח ולב. וכמו ביראה שצריך להיות כיווץ בהמוח והלב בגשמי, וכן בהשגה הרי צ"ל תוספות שרטים וקמטים בהמוח הגשמי מצד ההתכוננות וההעמקה בהשגת התורה, וכן גם בכללות העבודה שצריכה להיות בתענוג מעבודתו לבוראו, הרי התענוג צריך להוסיף שמנונית וכמ"ש⁴⁷ שמועה טובה

(41) שלח נ, א.

(42) בהמאמר — פרק ב (סה"מ הי"ט ע' 113).

(43) בדגל מחנה אפרים פ' תרומה.

(44) תיקון יט (מא, א).

(45) תרומה כו, טז.

(46) ד"ה דעו תרצ"ג פ"ג (סה"מ קונטרסים ח"א רסז, ב). טעמו וראו תרצ"ד פ"א (סה"מ קונטרסים ח"ב

רצ, ב ואילך (נעתק ב"היום יום" כ מנחם אב). סה"מ תרצ"ז ע' 215. ע' 282. תרח"ץ ע' קפ. הי"ט ס"ע 112 ואילך.

(47) משלי טו, ל. וראה גיטין נו, ב.

תדשן עצם, שמנונית גשמית בבשר הגשמי. וזהו מ"ש בהמאמר שהקרשים הם בדוגמת המצוות, שעל ידי הקרשים נמשך ג"כ הגבוה גבוה אבל לא הגבוה גבוה ביותר, כ"א בהמצוות בהם דוקא נמשך הגבוה גבוה ביותר שהוא העצמות. דזהו ענין המצוות שהם נמשכים מהעצמות ומחברים אוא"ס ב"ה עם העולמות, וע"י שהאדם מקיים את המצוות הנה בתחילה הוא מחבר אותם עם העולמות, שהוא בתחילת העבודה ע"י עבודה רוחנית שהוא עבודת הקרשים, ואח"כ (ע"י קיומם בגשמיות) הוא מחבר אותם עם העצמות. והוא ע"ד מה שמצינו בתורה שדוד ה' מחבר תורה דלמעלה בקוב"ה⁴⁸, הנה כן הוא גם במצוות, אשר קודם עשייתם, בברכת המצוות אומרים אשר קדשנו במצוותיו, במצוותיו שנמשכו כבר בחסד עליון וממשיכם על עצמו ומחברים בעולמות, וע"י עשייתו את המצוות הנה גם הקב"ה מונענע בראשו⁴⁹ שהוא המשכת העצמות, וכן בתורה הקב"ה קורא ושונה כנגדו⁵⁰, וכן בכל הענינים הרי הקב"ה עושה מדה כנגד מדה⁵¹, דזה שמצוה לישראל לעשות הוא עושה בעצמו⁵², היינו שע"י עשיית איש הישראלי הוא ממשיך אותם מחדש ובתוספות כח מהעצמות. וזהו מ"ש המגיד⁵³ ע"פ⁵⁴ ושמתם את חוקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, דחוקתי הוא מחשבה שהוא לבוש מיוחד כמו אותיות החקיקה, משפטי הוא הדיבור כמ"ש דבר מלך שלטון⁵⁵, מלך במשפט יעמיד ארץ⁵⁶, אשר יעשה אותם האדם, הו"ע העשי' שהוא התכלית, ועי"ז וחי בהם, דע"י העבודה במחשבה וממשיך מהמחשבה ע"י הדיבור לבחי' המעשה, הנה עי"ז וחי בהם, שממשיך חיות בהמצוות. וזהו"ע עבודת הקרשים שהיא עבודה רוחנית שבאדם, שע"י"ז בא לקיום המצוות בגשמיות, הנה עי"ז ממשיכים את העצמות ומחברים בעולמות, וכלשון המאמר גג ורצפה כאחד ממש, אשר בהיש הנברא יתגלה היש האמיתי.

ו) והנה ממשיך בהמאמר⁵⁷ בביאור הרמז דאות קו"ף אשר רגלו השמאלית נמשך עד למטה מטה, דבכללות הוא מה שכתוב⁵⁸ גער חית קנה⁵⁹, דענין קנה הוא קנה ארוך שנמשך למטה, והוא דכר דקליפה, וחית קנה הוא נוקבא דקליפה

48) ראה זח"ג רכב, ב ברע"מ. ספר הבהיר (סנ"ח) סקצ'ו ובאור הבהיר שם. לקו"ת שלח מז, ג. שם נא, א. ועוד.

49) ראה לקו"ת שם מח, סע"א ואילך.

50) ראה תבא"ר רפ"ח. ועוד.

51) ראה סנהדרין ז, א. ובכ"מ.

52) ראה שמור"ר פ"ל, ט. סה"מ תרל"ו ח"ב ע' שכו. ד"ה באתי לגני תשי"א פ"ו ובהערה יד שם (לעיל ע' רסח).

53) אור תורה פ' אחרי.

54) אחרי יח, ה.

55) קהלת ח, ד.

56) משלי כט, ד.

57) פ"ט (סה"מ שם ע' 124).

58) תהלים סח, לא.

59) ראה בכ"ז זח"ג רנא, סע"ב. ספר הליקוטים להאריז"ל עה"פ.

בחינת מלכות דקליפה, שמקבלת מהדכר, וצריך להכריתם, דזהו גער חית קנה. ובעבודת האדם הנה דכר דקליפה הו"ע המדות הלא טובות, ובחי' מלכות דקליפה הו"ע שנעשה אסקופה הנדרסת כו' והוא הקבלת עול דלעו"ז, וצריך להיות גער חית קנה שצריך להכרית את קנה הקו"ף ולשבור את גאון עריצים⁶⁰, וע"י שכורתים את קנה הקו"ף נעשה מזה ה"א, ואז הוא תיבת הנה. דהנה מורה על הגילוי, דגילוי הו"ע קדושה, ולכן לעתיד אשר אז יתגלו כל עניני הקדושה שבפנימיות, שיראו אותם במוחש בעיני בשר, כתיב⁶¹ ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה, והגילוי דלעתיד הוא ע"י העבודה דעכשיו, וכמו שמבאר בהמאמר בסעיפים הקודמים⁶² ומזכיר ג"כ בסעיף זה בראשי פרקים, שהוא העבודה דאתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא⁶³ שמהפכים את הלעו"ז ועושים ממנו טוב וקדושה, ובפרט כאשר ישנם העלמות והסתרים ונסיונות ומ"מ אינו מתפעל מזה כלל, ואדרבה ע"י הנסיונות הוא מתחזק בתוספת כח ותוספת חוזק לעבוד עבודתו, הנה ע"ז הוא מהפך משטות דלעו"ז לשטות דקדושה, וע"ז יהי' הגילוי דלעתיד, ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה גו' זה, ב' פעמים זה⁶⁴, שיתגלה בחינת אני הוי' לא שנית⁶⁵, והוא ע"י העבודה דעכשיו בגשמיות דוקא⁶⁶.

ז) והענין הוא כמו שמבאר כ"ק אדמו"ר הצ"צ בארוכה⁶⁷ ע"פ⁶⁸ הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל, שהמצוות נקראים בשם זריעה, וכמו בזריעה בגשמיות הרי הזריעה צריך להיות בארץ דוקא ואז דוקא תהי' הפריחה כו', כך גם בזריעת המצוות אשר בכדי שיפעלו פעולתם והוא מ"ש שיציץ ופרח, והוא הגילוי דלעתיד אשר יהי' הנה אלקינו זה, הוא ע"י זריעת המצוות בארץ הגשמית דוקא. והוא בב' ענינים. בין מצד המצוות עצמם שנתלבשו בגשמיות כנ"ל, ובין מצד האדם העובד הרי המצוות ניתנו לנשמה בגוף דוקא, לא להנשמה כמו שהיא למעלה ולא למלאכים כ"א לנשמה כמו שהיא בגוף הגשמי דוקא, הנה בזה דוקא הוא זריעת גרעין המצוות שע"ז נעשה הפריחה כו'. וכמו שמבאר שם בענין המשכת ההתנשאות עצמי שהוא עצמותו ומהותו, דאין מלך בלא עם⁶⁹ מלשון עוממות ונפרדים⁷⁰, ולכן המשכת המלוכה והתנשאות עצמי אינו ע"י המלאכים ומכ"ש לא ע"י הנשמות כמו שהם למעלה להיותם בביטול כמ"ש⁷¹ חי הוי' אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו, כי

(60) ע"פ ישעי' יג, יא.

(61) ישעי' כה, ט.

(62) פ"א ואילך (סה"מ שם ע' 111 ואילך).

(63) ראה זח"א ד, א.

(64) ראה שמור"ר ספכ"ג.

(65) מלאכי ג, ו.

(66) ראה סה"מ תרל"ה ח"א ע' פט. תרנ"ד ע' קנד.

(67) אוה"ת ס"פ שמות.

(68) ישעי' כז, ו.

(69) בחיי וישב לח, ל. שם ר"פ בלק. תניא שעהיה"א רפ"ז (פא, ב). ועוד.

(70) תניא שעהיה"א שם.

(71) מלכים"א יז, א. וראה סה"מ ה'ש"ת ע' 13 בהערה. לקו"ש חכ"ה ע' 147 הערה 53.

אם, המשכת המלוכה והתנשאות עצמי הוא ע"י עבודת הנשמות כמו שהם למטה מלוכש בגוף גשמי, ובעוה"ז שיש כאן ב' דרכים כמ"ש⁷² ראה נתתי גו' ואפשר לבחור ח"ו גם בההיפך, הנה זהו בחי' עוממות ונפרדים שעל ידם הוא התגלות המלוכה והתנשאות עצמי, שלמעלה מכל האורות והגילויים, והוא בחי' אני הוי' לא שניתי. והגם אשר אני הוי' לא שניתי הוא בתמידות שהרי זהו אמיתית הענין, מ"מ בכדי שיהי' בחי' זו בגילוי במוחש כמ"ש⁷¹ הנה גו' זה כאו"א מראה באצבעו⁷³, הנה הגילוי במוחש יהי' לעתיד דוקא והוא ע"י העבודה עכשיו למטה בגשמיות דוקא. והענין הוא כמ"ש כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע⁷⁴ ע"פ⁷⁵ ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד, דאיתא בתדב"א⁷⁶ אשר אהבת הקב"ה לישראל, שמא תאמר שהוא אהבה של שלש שנים, של עשר שנים או של מאה שנה, אינו כן, כי אם, אהבת עולם אהבתיך, ומבאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע בהמשך דמים רבים⁷⁷ דעולם הוא לשון נצחיות. וזהו אהבת עולם אהבה נצחית. ואין זה סותר למ"ש בכ"מ⁷⁸ בענין אהבת עולם שהוא למטה במדריגה מאהבה רבה, וכאן מבואר אשר אהבת עולם היא אהבה הכי נעלית שאין למעלה ממנה, מבאר בזה, שיש ב' פי' בעולם נצחיות ועולם ויש תרין עלמין⁷⁹, וכמ"ש⁸⁰ ברוך הוי' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם. דהגם שישנם הרבה עולמות עד אין קץ וכמ"ש⁸¹ ועולמות אין מספר א"ת עלמות אלא עולמות⁸², אמנם בכללות נחלקים לב' סוגים כלליים, עלמא דאתגליא ועלמא דאתכסיא⁸³. דעלמא דאתגליא הוא במדה גבול וצמצום ביותר, וכאשר האהבה באה מהתבוננות בהאור שבמדה גבול וצמצום שבעולם, דבכללות הוא בחי' ממכ"ע ומזה בא לאהבה, הנה מאחר שהאהבה באה מצד דבר המדוד ומוגבל ומצומצם, לזאת היא אהבה מצומצמת ולמטה מאהבה רבה, משא"כ עלמא דאתכסיא הוא למעלה ממדידה וגבול, וע"ד דאיתא בגמרא⁸⁴ בענין דבר הסמוי מן העין ששורה בו ברכה, היינו שאין בה הגבלות והו"ע אהבת עולם מלשון נצחיות שהיא למעלה במדריגה לא רק מבחי' אהבת עולם ההגבלה דבחי' ממלא כ"א גם מבחי' טובב. דזהו"ע אהבה של שלש שנים עשר שנים ומאה שנה, דהחיות אלקי כמו שהוא בהגבלה בג' עולמות ביי"ע הו"ע שלש שנים,

(72) נצבים ל, טו.

(73) ראה תענית בסופה ופרש"י שם.

(74) סה"מ תרכ"ו ע' רטו ואילך. המשך מים רבים שבהערה 77. וראה גם לקו"ת במדבר ט, ד. אוה"ת (יהל אור) לתהלים ס"ע תיח ואילך. וש"נ.

(75) ירמ"י לא, ג.

(76) רבה — ריש פרק ו.

(77) פנ"ז ואילך.

(78) ראה תניא פמ"ג. ובכ"מ.

(79) ראה זח"א קנג, ב ואילך. הובא בסה"מ תרכ"ו ובהמשך מים רבים שם. וראה לקו"ת שם. וש"נ. אוה"ת (יהל אור) שם ס"ע תטו ואילך. וש"נ.

(80) תהלים קו, מח.

(81) שה"ש ו, ח.

(82) זח"ג עא, ב. תקו"ז בהקדמה (יד, ב). וראה ע"ז לה, ב.

(83) ראה זח"א שם.

(84) תענית ח, ב. וש"נ.

דלהיות אשר בכל עולם יש בו ענין עולם שנה נפש לכן הנה הג' עולמות נק' בשם שלש שנים, אהבה של עשר שנים בבחי' האצילות, דבאצילות הו"ע עשר ספירות, בחי' עשר שנים. והוא למעלה מבי"ע שהרי באצילות הוא עשר ספירות בלי מ"ה⁸⁵, דעם היותם עשר ספירות עשר ולא תשע עשר ולא אחד עשר מ"מ הם בלי מ"ה והוא למעלה מבי"ע, שהרי בכדי שיהי' ההמשכה לבי"ע מאצילות הוא ע"י הפרסא, ואצילות הוא מלשון אצלו וסמוך⁸⁶ ונקרא עולם האחדות. אך מ"מ הרי גם האצילות הוא בהגבלה ואי"ז תכלית האהבה. אהבה של מאה שנים הוא האור כמו שהוא בבחי' הכתר שלמעלה מאצילות, וכללות עולמות הא"ס שלמעלה מאצילות נכללים כולם בבחי' הכתר, והו"ע מאה שנה, וכמבואר בזהר⁸⁷ ע"פ⁸⁸ ויהיו חיי שרה מאה שנה, דמאה שנה הוא בחי' הכתר, אתר כללא דכולא אתר עילאה, היו"ד ספירות כמו שכ"א כלול מיו"ד, הו"ע מאה שנה. אך אעפ"כ הרי גם הכתר הוא בכלל העולמות וע"ה בחי' סובב מ"מ הרי גם הסובב יש לו שייכות לעולמות בבחי' סובב עכ"פ, דלכן נק' סובב לעלמין⁸⁹. אמנם ענין אהבת עולם מלשון נצחיות הוא מצד העצמות שהוא בלי גבול, שלמעלה גם מבחי' מאה שנה, ובכללות הו"ע ע"ס שבמאציל, ע"ס הגנוזות, דמצד בחינה זו היא אהבה נצחית. אמנם ענין ברוך הוי' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם הכוונה היא שצריך להמשיך מעולם היותר עליון עד עולם היותר תחתון, שירוגש איך שהוא כולא חד, וכלשון המאמר, גג ורצפה אחד ממש. וזהו ב' הפירושים שבאהבת עולם, עולם כפשוטו שהוא עוה"ז הגשמי דאין מקרא יוצא מפשוטו⁹⁰, ובהעולם כפשוטו המשכת בחי' עולם מלשון נצחיות. והוא כמו שנת"ל אשר בחי' אני הוי' לא שנית, העדר השינוי ומה שלמעלה משינויים, שהוא העצמות שלמעלה מכל האורות, שהרי בכל בחי' אור יש בו שינוי, הנה המשכת בחי' אני הוי' לא שנית היא בעוה"ז התחתון ולעת"ל דוקא.

ח) דהנה בענין אני הוי' לא שניתי מבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁹¹, דלכאורה א"מ הרי ישנו סדר השתלשלות, והאור משתנה מעולם לעולם ונתצמצם לפי"ע כל עולם עד שבעוה"ז האור מצומצם ביותר והוא בהעלם והסתר בתכלית דלכן נקרא בשם תחתון לפי שאין תחתון ממנו במדריגה, והרי זה שינוי בהאור ומבאר שם, דאעפ"כ אין זה שינוי מצד האורות, דהגם שיש כמה חילוקים בהאור שאינו דומה האור כמו שהוא בעשי' לכמו שהוא ביצירה, וביצירה לכמו שהוא בבריאה ובבריאה לכמו שהוא באצילות וכן למעלה יותר, הנה חילוקים אלו הם רק מצד העולמות, שאין העולם כלי לקבל אור נעלה יותר, אבל האור עצמו נמצא בשלימותו ובמילואו למטה כמו למעלה. אך עדיין אינו מובן שהרי זה גופא שאין

(85) ראה ספר יצירה פ"א מ"ד.

(86) פרדס שער טז (שער אבי"ע) פ"א.

(87) ח"א קכג, א. וראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי חיי שרה יב, ג ואילך. קלא, ב ואילך.

(88) חיי שרה כג, א.

(89) ראה תו"א מגילת אסתר צח, ב. תו"ח ויחי צט, ד. סה"מ עטר"ת ע' שעא. תרפ"ט ע' 40.

(90) שבת סג, א. וש"נ.

(91) ד"ה נ"ח תרמ"ג — נדפס בהתמים חוברת שלישית ע' מו [278] ואילך. סה"מ תרמ"ג ע' לה ואילך.

העולמות יכולים לקבלו הרי זה שינוי, ומבאר על זה דגם השינוי שמצד העולמות והמקבלים אי"ז שינוי, שהרי זה שהמקבלים אינם יכולים לקבל את האור הוא מצד המגן שישנו על הוי' והוא ההעלם דשם אלקים, והרי שם אלקים הוא שם קדוש מז' שמות שאין נמחקים⁹² ולזאת הרי לגבי האור עצמו אין זה העלם כלל שהרי אין עצם מסתיר על עצם כידוע, והיינו שגם מצד ההעלמות וההסתרים לא יש שינוי בהאור כלל. אך עדיין צריך להבין דלכאורה יש שינוי בהאור מצד הנבראים, שהרי הנבראים הם חלוקים זה מזה, והתהוות הנבראים הוא מבחי' האור דבר הוי', שלכל נברא יש דיבור נבדל מזולתו, וא"כ הרי זה שינוי בהאור. ומבאר על זה דבאמת גם זה אינו שינוי. ומבאר עפ"י המשל דאור השמש המבואר בתניא⁹³, דדוקא כאשר האור יוצא מחוץ להמאור אז הוא במציאות אור, אבל בהיותו בהמאור אינו מציאות כלל כי בטל במציאות ממש בהמאור. ולזאת הנה הדבר הוי' שמהווה תמיד את הנבראים והוא כל עיקר מציאותם, וכידוע⁹⁴ דאין זה דומה כאשר יוצא לצורך כלי⁹⁵ שהכלי תתקיים בלי האומן לפי שהוא יש מיש והאומן לא עשה מציאות הישות משא"כ בהתהוות היש מאין ואפס המוחלט הרי האור צריך תמיד להוות את הנבראים והוא כל עיקר מציאותם, והאור הרי הוא נמצא תמיד בהמאור, שהרי בהמאור לא שייך ענין הצמצום וסילוק ח"ו⁹⁶, והוא נמצא בכל מקום ומקום, גם במקום יש הנברא והדיבור המהווה מקיים ומחי' אותו, ומאחר שהנבראים והאור המהווים נמצאים תמיד בהמאור הרי הם בטלים בתכלית כביטול זיו השמש בהשמש, וא"כ מובן שגם מצד ישות הנברא לא יש שום שינוי כלל. וע"י ההתבוננות בענין אני הוי' לא שניתי נעשה אצלו תשוקה לב' ענינים, ברוחניות ובגשמיות. ענין הא' הוא דכאשר מתבונן אשר כל סדר ההשתלשלות אינו פועל שום שינוי כלל, לזאת ירצה אשר כל כחותיו ורצונותיו יהיו רק באלקות. וענין הב' הוא דכאשר מתבונן אשר אני הוי' לא שניתי והכל נמצא בהעצמות, לזאת ירצה אשר גם בהיש הנברא לא יצטרך להיות ניזון מענינים אשר בחיצוניותם לא ניכר בהם אלקות, כ"א שיהי' ניזון מהעצמות, ניזון מזיו השכינה. וההפרש בין ב' ענינים אלו הוא, דענין הא' אשר כל כחותיו הרוחניים ובכללות הוא הכחות פנימיים ורצון ותענוג יהיו רק באלקות, הנה ענין זה הוא בכחו של האדם, וזאת היא העבודה שתובעים ממנו, דזהו"ע עבודת הקרבנות להקריב את הדם והחלב, שהדם הוא הנפש⁹⁷ היינו החיות, והחלב הוא התענוג דער קאָך און גישמאַק, להקריבם ע"ג המזבח להוי' שיהיו רק באלקות. ודבר זה אפשר לפעול לא רק בזמן שביהמ"ק הי' קיים כ"א גם בזה"ג ואדרבה מגו עקתא⁹⁸, דאס וואָס ער דאַרף האַרעווען איבערקומען דעם חושך כפול ומכופל, הנה עי"ז דוקא יכול להגיע למעלה יותר, שהוא מצד כח המס"נ שישנו עכשיו יותר מכמו בזמן הבית, אמנם ענין הב'

92) שבועות לה, א.

93) שעהיה"א פ"ג (עח, א ואילך). וראה תניא פל"ג (מב, א).

94) ראה תניא שעהיה"א פ"ב. אגה"ק סכ"ה (קלח, ב ואילך).

95) ע"פ משלי כה, ד.

96) תו"א וירא יד, ריש ע"ב.

97) פ' ראה יב, כג.

98) ראה זח"ב רא, ב.

והוא אשר לא יצטרך להיות ניוון מענינים שבחיצוניותם אינם אלקות כ"א שיהי' ניוון מזיו השכינה, הנה זה יהי' כאשר יעביר רוח הטומאה מן הארץ⁹⁹ והוא הגילוי דלעתיד אשר ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה, שיהי' הגילוי אלקות במוחש, שיהי' גילוי כח הפועל בנפעל¹⁰⁰ ויורגש אשר אין עוד מלבדו¹⁰¹. וזהו ענין אני הוי' לא שניתי, דאף שהוא בכל עת ובכל זמן ובכל מקום, אמנם בכדי שיהי' הגילוי במוחש בכל עניניו, הנה זה יתגלה לעתיד דוקא ע"י העבודה עכשיו בעבודה הרוחנית שהוא עבודת הקרשים וקיום המצוות בגשמיות, אשר עי"ז מהפכים את השקר דעולם ומקשרים בעצמותו ומהותו, להיות גג ורצפה אחד ממש.

(ט) **וזהו** באתי לגני אחותי כלה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, והעבודה היא ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, והוא ע"י עצי שטים עומדים לשון עמודים שנצבים בארץ, שהיסוד הוא בעפר קשה וחזק דוקא, שזהו ההתחלה ואח"כ נמשכים למעלה עד שראשם מחובר בתקרה עד גבוה גבוה, הנה כמו שממשיך לבאר באגה"ק אשר נצבים ברום המעלות, נצב מלך, והוא המשכת ההתנשאות עצמי, ע"י בחי' עם מלשון עוממות, שע"י נעמט מען פון התנשאות עצמי עד עצמות א"ס, וממשיכים ע"י עבודת האדם שיהי' באתי לגני לגנוני למקום שהי' עיקרי בתחילה דעיקר שכינה בתחתונים היתה, דכמו בתחילת הבריאה כתיב¹⁰² אלה תולדות מלא¹⁰³ כך בגאולה העתידה כתיב¹⁰⁴ אלה תולדות פרץ, תולדות מלא¹⁰³, שיהי' זה למטה מעשרה טפחים בקרוב ממש על ידי משיח צדקנו.

99) זכרי' יג, ב.

100) ראה תו"ח תצוה תפכ, סע"א [בהוצאה החדשה — ח"ב שכט, סע"א]. ובכ"מ.

101) ואתחנן ד, לה.

102) בראשית ב, ד.

103) ב"ר פי"ב, ו.

104) רות ד, יח.